

בלבבי משכן אבנה

שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" באוץ 073.295.1245 | USA 718.521.5231

ויצא - תפילת ערבית רשות או חובה?

תפילות אבות תיקנום ואסמכינהו אקורבנות

חובה. מצד אחד יש לומר שאם שורשה מצד שאבות תקנום, אזי לכאורה אין חילוק בין הג' תפילות, וכמו ששחרית ומנחה חובה, ה"ה ערבית. ואמנם זו דעת הרי"ף בעין יעקב בסוגיין, דס"ל שתפילת ערבית רשות היא רק על הצד שכנגד תמידין תקנום. אמנם עיי בריטב"א (כ"ז א' ד"ה אבות), שלמעשה מה שהאבות תקנו אינו יכול לחייב אותנו, אלא החיוב הוא מדרבנן שהסמיכו את התפילות לקורבנות. ולפ"ז צריך להבין מה החילוק בין שחרית ומנחה שהם חובה לבין ערבית שהוא רשות. עיי בזוה"ק שני חילוקים (חיי שרה קל"ג א', ויחי רכ"ט ב') על דרך הפנימיות, ואכ"מ. ובאחרונים מצינו עוד חילוקים. העיון יעקב בעין יעקב מביא ג' חילוקים אפילו על הצד שתפילות אבות תיקנום. הראשון, שיעקב התפלל כי מריר ליבא טובא, ולכן תפילתו היתה על צרתו האישית, ולא תיקן זאת לכל אינשי. השני, מכיון שיעקב היתה תורתו אומנותו, ולפיכך היה פטור מלהתפלל כרשב"י (שבת י"א א'), וממילא היתה זו כתפילת נדבה ולא כחובה. השלישי, שיעקב כח התפילה הוא משום שהאבות שפתותיהם דובבות בקבר, אבל יעקב אבינו הרי לא מת (תענית ה' ב'). ועיי בתורה תמימה בריש ויצא, שפירש ע"פ הגמרא (עירובין ס"ה א') שהבא בדרך פטור מן התפילה (ולא קי"ל הכי), ולכן יעקב היה פטור מלהתפלל באותה עת, ולמעשה היתה זו תפילת נדבה ואינה מחייבת את הדורות. ועיי גם בפני יהושע (על התוס' כ"ו ב' ד"ה יעקב), שפירש שיעקב התפלל אותה תפילה כנדבה (ע"פ הגמרא בחולין צ"א ב'), ולכן אינה מחייבת. א"כ מחוץ לתירוץ השלישי של העיון יעקב, שאר התירוצים יש להם מכנה משותף שיעקב לא התכוון להתקין תפילה, אלא התפלל כנדבה, ולפיכך ערבית אינה זמן לתפילה בקביעות, אלא בעתים מיוחדים כנדבה.

למה ערבית היא רשות

[ד] ע"כ דנו מדוע שתפילת ערבית תהא רשות למד"א שתפילות אבות תיקנום. אבל למד"א שתפילות כנגד תמידין תיקנום, אם כן ערבית הוא כנגד אברים ופדרים שלא נתעכלו שקרבים והולכים כל הלילה. וא"כ צ"ב מדוע ערבית היא תפילת רשות. והנה בגמרא (כ"ו ב') כתוב שמכיון שאברים

[א] כתוב בתחילת הפרשה "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו'". ורש"י בד"ה ויפגע, מפרש, "ויפגע כמו ופגע ביריחו ופגע בדבשת, ורבותינו פירשו לשון תפילה, כמו ואל תפגע בי, ולמדנו שתיקן תפילת ערבית". נתבונן עתה בסוגיא דתפילת ערבית שתיקן יעקב אבינו. המשנה בברכות (כ"ו א'), אומרת "תפילת השחר עד חצות, ר' יהודה אומר עד ד' שעות. המנחה עד הערב, ר"י אומר עד פלג המנחה. תפלת הערב אין לה קבע". ורש"י בד"ה אין לה קבע, מפרש, "כל הלילה זמנה, והגמרא מפרש מאי לשון אין לה קבע". כלומר, רש"י מלמדנו שמהקשר הדברים משמע שאין לה קבע פירושו שאין לה זמן קבוע אלא כל הלילה זמנה, ומ"מ ישנו דיוק נוסף שיבואר בגמרא (בדף כ"ז ב'), ונדון בכך לקמן. נתבונן עתה בגמרא (כ"ו ב') הדנה במקור התפילות. "איתמר רבי יוסי ברבי חנינא אמר תפילות אבות תיקנום. רבי יהושע בן לוי אמר תפילות כנגד תמידין תקנון". אח"כ הגמרא מביאה ברייתא כמד"א תפילות אבות תיקנון. ועוד ברייתא כמד"א תפילות כנגד תמידין תקנון. והנה עיין במצפה איתן ובמלוא רועים ובמהר"ץ חיות בסוף המסכתא וכן באור שמח (הלכות תפילה פ"ג ה"ט), שהוכיחו שלמעשה אין כאן מחלוקת, אלא מר אחד חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר, לכ"ע אבות תיקנו את התפילות, ואתו רבנן ואסמכינהו אקורבנות, כדי שנדע את גבולות זמני התפילה. והנה לענין תפילת ערבית סומכת הגמרא את זמנה לעיכול איברים ופדרים. ומכיון שאלה הולכין וקרביין כל הלילה, לכן גם תפילת ערבית אין לה קבע וזמנה כל הלילה.

תפילת ערבית רשות או חובה

[ג] והנה בענין לשון המשנה שתפילת ערבית "אין לה קבע", מביאה הגמרא (כ"ז ב') דעה שפירושה שהיא רשות. כלומר התפילה אינה קבועה כי אין חיוב להתפלל אותה כלל. עיי בסוגיה שם שלמעשה זו מחלוקת תנאים ואמוראים אם תפילת ערבית רשות או חובה. והנה יש להבין מהי סברת המחלוקת. מה הסברא שתפילת ערבית תהיה רשות ומה הסברא דתהיה

ויצא – תפילת ערבית רשות או חובה?

גבר יכול לפטור גבר כי שניהם מחויבים בעצם לברך ברכת המזון, ועיי"ש בדברי הגר"ח.

חמישה שלבים בגדרי התפילה

[יא] והנה הבאנו ראיות לסברת המגן אברהם, וזה יכול לישב את שיטת הרמב"ם לענין ליל שבת. אבל הרמב"ם פוסק שערבית דמוצ"ש ג"כ אפשר להתפלל מבעוד יום. ומה נאמר שם. ובאמת הכסף משנה על המקום כותב שלמעשה לדעת הרמב"ם כל יום יכול להתפלל ערבית לפני השקיעה, ולא דוקא ע"ש או מוצ"ש, אלא הרמב"ם נקט את לשון הגמרא (כ"ז ב'). וכוותיה מסתבר, שהרי סברת הרמב"ם היא משום שתפילת ערבית רשות, וזה שייך בכל יום. אם כן מה שצריך להבין הוא כיצד מקשר הרמב"ם ענין שערבית היא רשות לענין הקדמת זמן תפילתה. כדי לבאר זאת יש להקדים ולהתבונן בשורשי התפילה. מצינו כמה ילפותות בכך, תפילות אבות תיקנום, תפילות כנגד תמידין תיקנום. ועוד שואלת הגמרא (ל"א א'), יכול יתפלל האדם כל היום כולו. ודוחה הגמרא, שלמדנו מדניאל (ו' י"א) להתפלל לא יותר מג' פעמים ביום בתורת חובה, אע"פ שדניאל הוה מפיש ברחמי טובא על הגלות (מהרש"א). שואלת הגמרא, שמא יתפלל אדם כל הג' תפילות אחד אחר השני בשעה אחת. דוחה הגמרא, דהפסוק בתהלים מלמד שיש להתפלל ערב ובקר וצהרים (ע"י לעיל שיש שדרשו פסוק זה לענין עצם ג' תפילות ביום, וצ"ע). הרי שמבואר כאן שישנם חמישה שלבים בגדרי התפילה. הדין הראשון הוא מצוה דאורייתא להתפלל בכל יום (לדעת הרמב"ם). הדין השני הוא להתפלל ג' תפילות בכל יום, כי כך תקנו האבות. הדין השלישי הוא לא להתפלל יותר מג' תפילות, ולפיכך אסור להתפלל כל היום בתורת חובה, וזה ילפינן מדניאל. הדין הרביעי שזמני התפילה בכללותם הם ערב ובקר וצהרים, ואין להתפלל כולן בשעה אחת, וזה ילפינן מהפסוק בתהלים. הדין החמישי הוא קביעת זמני התפילות בפרטות, וזה ילפינן מתמידין.

דין תשלומין מצד חובת ג' תפילות ביום שקיבלו עליהם

[יב] והנה תפילת ערבית למד"א שהיא רשות וקיבלו עליהם כחובה, יש להבין מה קיבלו כחובה. הנה יש את החפצא דתפילה שהיא מצד עצמה חובה, לפי הרמב"ם מדאורייתא, ומדרבנן בשחרית ובמנחה. מלבד זאת קיבלו עליהם ישראל כחובה מצד הגברא להתפלל ג' פעמים ביום. והנה במה שהגמרא אומרת שנעילה יפטור את ערבית צריך להבין מהו המושג

ופדרים קרבים כל הלילה לכן זמן ערבית הוא כל הלילה. ורבינו יונה (י"ח ב' בדפי הרי"ף ד"ה מאי) ס"ל שמכך שאיברים ופדרים קרבים כל הלילה א"א ללמוד שתפילת ערבית היא רשות, "שאינן זה הטעם נופל בו כלל", אלא זוהי רק סברא מדוע תפילת ערבית זמנה כל הלילה. אמנם רבינו יונה שתק ולא אמר האם אפשר ללמוד שתפילת ערבית רשות מדינים אחרים באיברים ופדרים. אבל ראשונים אחרים למדו שבתוך דברי הגמרא שאומרת שתפילת ערבית היא כנגד אברים ופדרים, גנוזה גם סברא לבאר שתפילת ערבית היא רשות. ובה מצינו לכאורה שני מהלכים יסודיים. מהלך הראשון (פ"ד אות ב') ועוד ראשונים (כגון רש"י ותוס' שבת ט' ב', המאירי כ"ו א' בפירוש המשנה, וכן התוס' ביומא פ"ז ב' ד"ה והאמר), שכמו דאיברים ופדרים יש בהם מצוה אבל אינם מעכבים את הכפרה, כך גם תפילת ערבית יש בה מצוה אבל אינה מעכבת. המהלך השני הוא מהלך הריטב"א (כ"ו ב' ד"ה ומפני מה), ועוד (ע"י בחידושי הריטב"א על ברכות מהד' מוסד הר"ק בסוגיין הערה 72), שמכיון שפעמים שאברים ופדרים כבר נתעכלו מבעוד יום, וא"כ אין כלל הקטרת אברים ופדרים באותו לילה. ולכן כמו שהקטרת אברים ופדרים בלילה אינו דבר קבוע, ה"ה ערבית. ישנה עוד שיטה שלישית שמובאת ברבינו מנוח (רמב"ם מהד' פרנקל הלכות ברכות פ"א ה"ו), וכן בברטנורא (פ"ד מ"א), שתפילת ערבית היא רשות לפי שהיא כנגד דבר שהוא רשות. אמנם הרש"ש (כ"ז ב' ד"ה תפילת ערבית), טוען כנגדם שהקטרת איברים ופדרים היא מצוה דאורייתא וא"א לקרוא לה רשות.

למה אין חזרת הש"ץ בערבית

[י] והנה ישנם עוד כמה דינים ברמב"ם שלפיהם משמע שתפילת ערבית דינה כרשות גם לאחר שקבלו אותה עליהם כחובה. למשל, את הדין (פ"ט ה"ט) שאין חזרת הש"ץ בערבית, מבאר הרמב"ם שהטעם הוא לפי שאין ערבית חובה, לפיכך אם יחזור הש"ץ את התפילה תהיינה ברכותיו לבטלה, שהרי אין מי שהתחייב בתפילה שצריך עכשיו הש"ץ להוציא. הרי שלפי הרמב"ם על אף שקיבלו עליהם חובה אבל החפצא של התפילה נשארה בעצם רשות. האדם מחוייב להתפלל מצד סיבה חיזונית, אבל הוא אינו מחוייב בעצם התפילה, ולכן עצם התפילה נקראת אצלו רשות, וממילא א"א להוציא אותו. מי שמחוייב בדבר מחמת שבועה, אינו מחוייב בעצם הדבר. למשל על הצד שנשים פטורות מברכת המזון, ואשה נשבעה לחייב את עצמה, לכאורה לא יוכל גבר להוציא אותה ידי חובה בברכת המזון, אלא תצטרך לברך בעצמה. משא"כ

יצא – תפילת ערבית רשות או חובה?

מנחה, לא הוכרעה, ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד (כ"ז א', ועי' ברמב"ם פ"ג ה"ד). וא"כ לר' יהודה מפלג מנחה אפשר כבר להתפלל ערבית. לכן בשילוב ג' דינים אלה אפשר להבין כיצד שייך להתפלל ערבית מבעוד יום לכתחילה. אבל לא לפני פלג מנחה, דלפני פלג מנחה אינו זמן ערבית אפילו לר' יהודה. ולמרות שערבית נתקן כנגד איברים ופדרים, הרי זמן אלה מתחיל אפילו לפני זמן פלג מנחה, ולכן אף לרבנן בעצם זהו זמן ראוי. אמנם אם זמן איברים ופדרים היה בדוקא אחר שקיעה, אזי א"א היה להתפלל לפני שקיעה. אבל אזי גם לא היתה התחלה לשיטת ר' יהודה שזמן ערבית מפלג מנחה. והנה יש להתבונן בעוד נקודה. בארנו שמה שקבלו עליהם כחובה הוא ג' תפילות ביום. וצריך להוסיף שבכל ג' התפילות הללו, מטבע התפילה אינו מעכב. דאחרת לא היה שייך להשלים מנחה דשבת בערבית דמוצ"ש, ולא היה שייך שנעילה תפטור ערבית דמוצאי יו"כ. כלומר ישנם ב' דינים. תפילה, ומטבע התפילה. ואף אם לא קיים דין מטבע התפילה, עדיין קיים דין תפילה. אולם בודאי שלכתחילה צריך לקיים הן את דין התפילה והן את דין מטבע התפילה. למעשה יסוד זה נכון גם למד"א תפילת ערבית חובה. כל ההבדל הוא שלמד"א ערבית רשות קבלו עליהם ג' תפילות ביום, בעוד שלמד"א ערבית חובה, לא קבלו עליהם אלא כך תקנו חכמים מעיקרא. אמנם לכאורה לענין להתפלל ערבית מבעוד יום, למד"א ערבית חובה זה יהיה מותר רק בדיעבד, כי לכתחילה יש דין זמן, וצ"ע.

ערבית דליל שבת חובה ולא רשות

[טו] הנה בתקוני זוהר (תיקון ה' דף כ' א', ועי' בניצוצי זוהר שם אות כ"ו) משמע דעל אף שתפילת ערבית היא רשות בימות החול, אבל תפילת ערבית בשבת היא חובה. וכן כתב היעב"ץ (במור וקציעה סי' רס"ח, ובסידורו הלכות תפילת ליל שבת אות ו', והובאה שיטתו בשע"ת סי' רס"ח וסי' תקפ"ב), וכן טען בשו"ת שואל ומשיב (ח"ג מה"ת סי' ג', ח"ד מה"ת סי' מ"ד). ועי' בשבת (כ"ד ב' וברש"י ד"ה יום), שמשמע לא כך. ועומק הדבר, שכתוב בתק"ז הנ"ל, שתפילת ערבית שיעקב תיקן היתה בעצם חובה לפי מדרגתו, אבל אצל מי שאינו במדרגתו של יעקב, התפילה נעשית רשות. לכן שבת קדש היא במדרגה עליונה יותר אז התפילה באמת הופכת להיות חובה. לפי זה היסוד של האבי-עזרי מאיר. החפצא של תפילת ערבית היא בעצם חובה אלא שהאדם כיון שלא נמצא במדרגה הראויה, אצלו זה הופך להיות רשות. ■ מתוך

סדרה שיעורים סוגיות בפרשה

שתפילה תפטור תפילה. מה ענין נעילה לערבית שהאחד יפטור את השני. וכי לולב יפטור ערבה. והרי מחויב להתפלל גם ערבית וגם נעילה. אלא התשובה היא שישראל קיבלו עליהם להתפלל ג' תפילות ביום, ומצד זה בלבד תפילה אחת יכולה לפטור את חברתה, אפילו שאינם ממין אחד. ולפיכך א"א שתפילה תפטור חבירתה רק במעריב. ואף למד"א תפילת ערבית חובה אין גדר חובתה ממש כשחרית ומנחה, אלא חובה מדין ג' תפילות ולא מדין מעריב שבו. אילו החיוב להתפלל ערבית היה מצד החפצא של התפילה, לא היה שייך שנעילה תפטור את ערבית. דומיא להכי, כאשר הגמרא אומרת, לא התפלל ערבית, יתפלל שחרית שתיים. הרי ברור שמצד החפצא של התפילה, כאשר מתפלל שחרית שתיים, אין החפצא של התפילה השניה בשחרית חפצא דתפילת ערבית. אלא על כרחך שיש כאן שני דינים. החפצא של התפילה הראשונה בשחרית היא חפצא של תפילת שחרית. אבל התפילה השניה בשחרית באה מדין ג' תפילות ביום, ואינה לא חפצא דתפילת שחרית ולא חפצא דתפילת ערבית. כלומר את תפילת הערבית שלא התפלל הוא הפסיד. אבל את הדין של ג' תפילות ביום הוא לא הפסיד. יתר על כן, מי שלא התפלל מנחה, יתפלל ערבית שתיים. אך יתפלל ערבית שתיים, הרי הערבית הוא שייך ליום המחרת. מבואר כאן שדין ג' תפילות ביום, אינו בדוקא באותו יום, אלא דין ג' תפילות פירושו שהיום מחייב ג' תפילות, וגם אם השלמת החסר תהיה בלילה, אין בכך כלום (בדיעבד כמובן). כי אחרת איך אפשר להשלים מנחה בערבית. הרי שם מנחה אין בערבית, וכן השם של היום כבר התחלף בלילה. אמנם את תפילת מנחה הפסיד. ועל דרך זה, כאשר האדם לא התפלל שחרית והתפלל מנחה פעמיים. הכיצד, הרי אין זה זמן תפילת שחרית לכ"ע. אלא אה"נ הוא לא יקבל שכר של תפילה בזמנה. הוא גם לא יקבל שכר של שחרית. הדבר היחידי שהוא לא הפסיד זה הדין של שלוש תפילות ביום. לכן גם תפילה יכולה לפטור חברתה מאותה סברא.

מדוע מותר לכתחילה להתפלל ערבית מבעוד יום

[יג] נחזור עתה לשאלה איך יכול אדם לדעת הרמב"ם (אליבא הכס"מ) לכתחילה להתפלל ערבית מבעוד יום. ברור שיסוד הדבר הוא בכך שתפילת ערבית קבלו עליהם כחובה לא לענין החפצא של תפילה כשחרית ומנחה, אלא לענין הדין של ג' תפילות ביום. ומצד הדין של ג' תפילות ביום, כבר ראינו שלענין תשלומין אין חובה שהג' תפילות תהיינה באותו יום, אלא רק שהיום מחייב ג' תפילות. וישנו גם הדין השלישי שמחלוקת חכמים ורבי יהודה בעד מתי מתפללים

בירורים בעומק ענין המסכות והמגיפה ברשות הרב שליט"א, ברצוני לברר כמה דברים בעומק דברי הרב על תקופתינו, חלקם שאלות כלליות וחלקם שאלות בבירור דברי הרב. ויש כאן סך הכל י"א שאלות, וסליחה על כל האריכות.

א. הרב מסביר בתשובה שעומק המסכות בתקופתינו הוא רמז שהקב"ה מכסה עכשיו השית אלפין שהם הפה והחוטם, כדי שיתגלה ימות עולם הבא. האם זה ג"כ קשור לזה שהקורונה התחילה מתקופת פורים שהוא זמן של לבישת מסכות?

ב. איפה מבואר בספה"ק שהפה והחוטם הם כנגד השית אלפין?

ג. ראיתי בדברי ר' יצחק מאיר מורגנשטערן שליט"א שהחוטם כנגד משיח בן יוסף והפה כנגד משיח בן דוד, האם זה קשור להנ"ל?

ד. ועוד קשה דהא ידוע שהפה הוא כנגד מלכות, וא"כ לכאורה הפה הוא כנגד אלף השביעי?

ה. האם מבואר מה תהי' עבודתנו באלף השביעי, אלף השמיני, אלף התשיעי ואלף העשירי?

ו. ראיתי בספר אחד שאלף השביעי תהי' בחינת שבת, אלף השמיני תהי' בחינת חנוכה, אלף התשיעי תהי' בחינת פורים, ואלף העשירי תהי' יוה"כ"פ (ולא זכרתי מאיפה נלקח דברים אלה), האם זה אמת?

ז. ואגב מבואר מהנ"ל (אם הנ"ל נכון) לכאורה, שפורים הוא שלב קודם ליוה"כ"פ וא"כ לכאורה יש להביא ראיה מזה שיוה"כ"פ קדוש יותר מפורים, אבל א"כ קשה דהא לעולם אומרים שפורים קדוש יותר מיוה"כ"פ, דיוה"כ"פ הוא רק "כפורים" וא"כ פורים גבוה מיוה"כ"פ? וצ"ע.

ח. באלף העשירי הכל מתכלל בהשורש, כמו שהרב מבאר, והרב מסביר שעבודתנו להיות מוכן לאותו ביטול וכליון לעתיד, לרצות לביטול המציאות שלנו ולהתכלל בהי', וכליון הרשעים היינו שהרשעים אינם מסכימים לאותו ביטול, וזה גופא תהי' כליוןם לעתיד, ושכל עומק בחירתנו הוא לבחור באותו ביטול גמור והתכללות הגמורה בהי' שתהי' לעתיד באלף העשירי. איך האדם יכול ללמוד דרכי הביטול ודרכי התכללות כדי להסכים יותר ויותר לאותו ביטול (דהא הנסיון הקשה להאדם הוא אם מסכים שמציאותו יתבטל לגמרי או לא)?

ט. בשיעור על ענין "בלבביפדיה מחשבה - מגפה" הרב מבאר למ"ד שחטא אדה"ר נגרם ע"י "גפן" זה היה שורש לענין "מגפה" שיש בה אותיות ג"פ המורה על ענין גף-כיסוי, וענין גוף (העלמת האור הפנימי, כיסוי הנשמה), שגורם מגיפה בעולם. ולפי"ז א"כ מהו למ"ד שחטא אדה"ר היה ע"י חיטה, או ע"י תאנה, או ע"י אתרוג?

י. האם קורונה היה נחשב לדינא כמגיפה (עכ"פ כשהיה בתוקפו)?

יא. בתוספתא תענית ב' י"א מבואר שתהי' "מבול של דבר על העובדי כוכבים" בימות המשיח, ושמעתי מת"ח אחד שאמר בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שציין תוספתא הנ"ל לתקופתינו, אמנם לכאורה קשה דהא גם עם ישראל סבלו מזה, וא"כ למה נחשב לדבר רק על הגויים?

המשך בעמוד יב'

כתיב (במדבר, יד, לז) וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה'. ושם (מב) כתיב, אל תעלו כי אין ה' בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם. והרי שהיה ב' מגפות. א. מוצאי דבת הארץ. ב. מעפילים. ואמרו (סנהדרין, קח, ע"א) מרגלים אין להם חלק לעוה"ב, שנאמר וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה', וימותו - בעוה"ז, במגפה - לעוה"ב. עיין מהרש"א שם.

ואמרו (סוטה, לה, ע"א) וימותו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה, אמר ר"ש בן לקיש, שמתו מיתה משונה. אמר ר' חנינא בר פפא, דרש ר' שילא איש כפר תמרתא, מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טיבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם ונכנסות בלשונם. ור"נ בר יצחק אמר, באסכרה מתו.

והיינו, שדיברו "בפיהם" על א"י, שהיא "טבורו" של עולם. ועיין מהר"ל בנתיבות עולם (נתיב הלשון, פ"י) וז"ל, ופירוש ענין זה, דאמרינן בפרק עגלה ערופה (סוטה, מה, ע"ב) מטבורו אדם נוצר, דומה לאילן שמשלח שורשיו אילך ואילך, נמצא הטבור הוא באדם כמו שורש האילן אשר משלח פירותיו אילך ואילך, כן טבור האדם משלח שורשיו אילך ואילך. וזהו שנאמר כי האדם עץ השדה, נמשל האדם לעץ השדה. ותמצא כי הדיבור נקרא פרי, שהרי נקרא ניב שפתים, כמו שנקרא התבואה תנובת השדה, וכו'. והעיקר נשתרבב ממנו כל האילן, וכל חלק מן האילן יש לו שרבו. והקרב אל השורש יש לו שרבו יותר, עד הפרי שאין לו שרבו כלל, ללמד כי הלשון שנקרא פרי אין ראוי לו שרבו כלל כמו שהוא פרי, וכו'. וכאשר המרגלים שרבבו לשונם בלשה"ר, עשו מן הלשון עיקר אשר העיקר נשתרבב, וכיוון שהלשון עיקר, א"כ הטבור הוא פרי, ולכך נשתרבב לשונם עד הטבור. עיי"ש עוד בדבריו.

והבן, שנתבאר לעיל שמגפה בחינת עובר, הקטנת הקומה ל"רגליו". והנה, כאשר קומת האדם במדרגת עובר, יונק חיותו דרך הטבור, מאמו, וכאשר יוצא לאויר העולם יונק חיותו מפיו. והנה מרגלים מלשון רגלים, היינו שכל קומתם במדרגת רגלים, ולכך "הלכו" במדבר ברגליהם, על מנת להיכנס לא"י, ששם מקום הגדלות, שהוא בחינת פה. וכאשר דברו בפיהם - קלקלו, ונפל פה לטבור, נשתרבב לשונם ונפל על טיבורם. והוא בחינת עובר, שכיוון שיוצא לאויר העולם, נסתם הפתוח (טבור), ונפתח הסתום (פה), בחינת מגפה מלשון "הגפת דלתות". וכאן אצל המרגלים נפתחו שניהם, "והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם ונכנסות בלשונם". והיינו שהכל פתוח, בחינת מגפה של פרצה.

ויצא | ז-כ

ויזכר אלקים את רחל. ז-ך, שורשו כ"ז אותיות התורה, כ"ב אותיות וה' סופיות, מנצפ"ך. ובהם עיקר הזיכור, כי בהם תגבורת הדינים, ונצרך לזככם. והכח לזככם הוא ע"י הזכר, זך-ר, בעסקו בתורה, באותיותיה, ומי שאינו מתעסק בה ופועל הזיכור, הוא אכזר, אר-זך. מתאכזר שאינו מזכך.

וכן מי שעוסק בה אולם אינו עוסק בה כראוי, בבחינת "תורת אמת", אלא בבחינת מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, בחינת כזב, כז-ב, במקום לזכך יוצר עיבוי אחר עיבוי, ויתר על כן עכירות.

והנה שורש הזיכור מתגלה במנורה, שמדליקים בה בשמן זית זך. וכמ"ש בצרור המור (שמות, ל, כג) וז"ל, שמן זית זך, הוא רמז לתורה שיש בה כ"ז אותיות כמנין זך. ונתפשט להאיר בחנוכה, כמ"ש (דברים, ה, ה) וז"ל, ואחר שזה הנר נעשה בשמן זית, בכח התורה שנקראת שמן זית זך, בכח כ"ז אותיות של תורה והתעסקו בהן, אחר שמכח התורה שיש לה כ"ז אותיות נעשה זה הנס. ולכך הוסיפו בכאן ב"ית, בכ"ה שעולה כ"ז כנגד אותיות התורה. ושורש כ"ז האותיות בתגין, עיין רמ"ז (שמות), כ"א באותיות שעטנ"ז ג"ץ, וששה באותיות בד"ק ח"יה. ומכח כך כאשר מאירים כח כ"ז אותיות, מכניעים הסט"א, השטן. כמ"ש בחתם סופר (במדבר, ג, מ) וז"ל, כ"ז אותיות עם מנצפ"ך, וכל אות כלול מכ"ז, ועולה מספרם כ"ז פעם כ"ז, תשכ"ט, כמו קר"ע שטן, עכ"ל. וכן י"פ כ"ז עולה ר"ע, ודו"ק. עיין רמ"ז (שמות), ושורש דבריו בשער הכוונות.

ושורש כ"ז, איתא בשער הכוונות (דרושי העמידה, דרוש ו'), הוא שם הוי"ה עם הכולל העולה כ"ז. ובפרטות, אחר אותיות י-ו, בשם הוי"ה שהם הזכרים, כנ"ל, באים אותיות ז-ך, ומתפשט מדרגת כ"ז, כמ"ש בזה"ק (ח"א, קא, א) הוי"ה אלוקינו הוי"ה אחד. הוי"ה אלוקינו הוי"ה, הרי י"ד אותיות, אחד רזא י"ג אתון. והרי שעולה כ"ז. ועיין עץ חיים (שי"ד, פ"ז, מ"ב). וכח זה נגלה בשורש קומתם של ישראל, באבות ואמהות, כמ"ש הרמב"ן בספר האמונה והבטחון (פי"ג), שיש בהם כ"ז אותיות, עיי"ש (ועיין פרדס יוסף, ויקרא, כו, מב). ומשם נמשך שבח ישראל שמשבחים בכ"ז אותיות. עיין כלבו (סימן יא) וז"ל, בלדור ודור כ"ז אותיות, כנגד כ"ז אותיות התורה, וכן בנקדש שמך, וכן באתה קדוש, וכו'. רפואה בשמינית וכו', ויש בה כ"ז תיבות כנגד כ"ז אותיות התורה, וכן בפסוקי התורה ורפואה יש בה כ"ז אותיות, רפאות תהי לשרך (משלי, ג, ח), וכן, כי חיים הם למוצאיהם (שם, ד, כב), וכן בפסוק והיה אם שמוע (שמות, טו, כו), יש בו כ"ז תיבות, עד אני ה' רופאיך. והבן שככל שנגלה בדבר אור התורה בשלמות, כן נגלה בדבר מדרגת כ"ז.

ובפרטות יותר. עיין רמ"ז (בראשית) ג' אלפי ביתות דאותיות גדולות ובינוניות וקטנות. וג' פעמים כ"ז, גימט' אנכי, גימט' כסא. עכ"ל. והבן, "אנכי" שורש הכל, כסא בחינת גילוי עליון לתחתון (ועיין עץ חיים, שער כד, פ"ה, מ"ק). והוא בחינת שם "אהיה", שמילוי דמילוי שלו עולה כ"ז אותיות (עיין שער הכוונות, דרושי ויעבור, דרוש ז', ועוד), שאהיה בחינת מה שעתיד להתגלות. כי השתא שאין הכסא שלם, נחסר שלמות גילוי הכ"ז, ז"ך.

כתיב בעדת קרח (במדבר, יז, יא) החל הנגף, ויקח אהרן כאשר דבר משה, וירץ אל תוך הקהל, והנה חל הנגף בעם, ויתן את הקטרת, ויכפר על העם.

ואמרו (זוה"ק, ויקהל, ריח, ע"ב) דלית לך מלה בעלמא למתבר ליה לסט"א בר מקטרת. ת"ח, מה כתיב, קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, מ"ט כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף, דהא לית תבירו לההוא סטרא בר קטרת, דלית לך מלה חביבא קמי קב"ה כקטרת, וקיימא לבטלא חרשין ומלין בישין מביתא, וכו'. אר"ש, אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקטרת קמי קב"ה, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה והוו סלקי לה עטרת על רישיהו ככתרא דדהבא, עיי"ש בהרחבה. והבן, קטרת, קטר - כת, בחילוף אותיות, ולכך אמר סלקי לה עטרת על רשיהו "ככתרא".

ומהות הקטורת, מלשון קשר, כמ"ש (זוה"ק, ויחי, רל, ע"א) ות"ח, קטרת מקשר קשרין ואחיד לעילא ותתא, ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא דלא יכיל לשלטאה בעלמא, כמ"ש קח את המחתה וכו'. והבן שהנגף יסודו קטנות, פירוד, כמ"ש לעיל, והקטרת מקשר ומחבר הכל, ולכך זה לעומת זה. ועיין שם עוד (שמיני, לד, ע"ב. קרח, קעז, ע"ב).

ויתר על כן, אמרו (שם, ויקרא, יא, ע"א) ועילא מכלהו קטרת, דאיהו שלים מכלא, ולא אתיא לא על חטא ולא על אשם ולא על עון, אלא על שמחה, כמה דאת אמר (משלי, כז, ט) שמן וקטרת ישמח לב. ועל דא קטרת לא מתקרב אלא בזמנא דשמון מתקרב, הה"ד (שמות, ל, ז) והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה. וכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה, בגין דאשתכחו שמן וקטרת כחדא, וכו', קטרת קשיר קשירו דמהימנותא. ועיי"ש (צו, ל, ע"ב. אחרי מות, נח, ע"ב).

והבן שיש מהלך בקטרת זה לעומת זה, כנגד חסרון של נגף, השלמה (והוא בחינת שלמים, עיי"ש בזה"ק). לעומת פירוד, אחדות, כנ"ל, ולעומת אחדות דקלקול (כמ"ש לעיל, נגף מלשון מגפפה, חיבוק וחיבור) חיבור וקשר דתיקון. אולם יתר על כן, יש בקטרת מהלך שאינו כלל בבחינת זה לעומת זה, ואינו בא להשלים חסרון, ואינו בא אלא על שמחה. והוא פנימיות הקטרת. ועיין שם (בהעלותך, קנא, ע"ב) אשכנא בספרא דשלמה מלכא, קטרת הוא לחדוה, ולסלקא מותנא. והיינו כנ"ל שיש ב' בחינות. א. חדוה. ב. לסלקא מותנא. ועיין תיקונים (תיקון כא, נה, ע"ב) שמשמע שם שיש קטרת תחתון וקטרת עליון, ודו"ק. ועיין זהר חדש (כי תשא, עו, ע"א). ■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על

ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: זכר, זך, אשכנז, כזב, אכזר, זכרון, כזה, זכוכית, זכריה, כומו, זכה. ■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

בנשמה גילוי של השגת חכמת אין סוף שיון מע-לימה

ומצד כך העבודה היא שהאדם רוצה בלי גבול, הרצון בלי גבול, היא הארת אין סוף בנפש, וכמו שהוזכר, בהשתלשלות של הדבר, זה משתלשל לתתא באופן של גדר גילוי החכמה ממעמקי הרצון, שכפי שיעור הרצון כך הוא גילוי החכמה. חכמת יון מעמידה את הדבר באופן כזה שיש גבול להשגת החכמה, בגבול התחתון זה השכל האנושי, אמת, אבל בהגדרה היותר דקה של הדברים, בעצם כך שהאדם מעמיד גבולות להשגת החכמה, זה השורש של הניצוץ של קליפת יון.

זהו ישרון, מכח צמצום הישר, זה ישרות, אבל זה ישרות שמצטמצמת, זה ישרות שיש לה מציאות של גבול, זה ישרות המתגלה לפי כלי המקבלים שבדבר, שכפי שיעור הגבול שמתגלה בנפשם, כך שיעור הישרות שקיים בקרבם. זהו כח הצמצום של חכמת יון שמתגלה במעמקי נפשו של האדם.

ומצד כך, יש את עומק הרצון בנפש להשיג רצון של אין סוף, זה העומק של הרצון להידבק ולהתכלל בו, יתברך שמו.

ויש את עומק כח החכמה שבאדם, של טוהר האמונה של נשמתן של ישראל שהוא "חלק אלוך ממעל" הוא המדע והוא היודע, "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי כי גבהו שמים מארץ כן גבהו וגו'" הגדרת הדבר הוא שמציאות כח נשמתן של ישראל, שהיא "חלק אלוך ממעל", ומצד כך ראשית, גבולות החכמה שמתגלים בנפשן של ישראל הם בוודאי לא הגבולות של יון, אבל יתר על כן, בעומק, אין להם את מציאות הגבול, וכל מה שיש את מציאות הגבול בנפשו של האדם זה ההצטמצמות.

אם כהגדרה כללית כחו של יון זה כח הגוף, אבל בהגדרה מדוייקת, זה כח הכלי, זה כח הגבול שמונח בדבר, שזה מהותו של כלי שהוא מגביל את הדבר. ובחנוכה שנעשה נס שדלק שמונה ימים, הכח של אותו גבול פורץ, אין את אותו צמצום של אותו מציאות של

גבול בקומת נפשו של האדם.

אביון דתיקון גילוי האב ובן שבנפש

כשהכוחות האלה מתגלים בנפשו של האדם באופן הנכון שלהם, אז "כשגברה יד מלכות בית חשמונאים ונצחום", סדר הדברים הוא באופן כזה, שמההארה של השורש של האב שבמדרגת אביון, כמו שהוזכר - יש בו גם את האותיות אבן שזה נוטריקון אב ובן, במילה אביון עצמה נמצא האב - הי' שזה השורש של הטיפה שהוא י'. ובן שבאביון, זהו אב - י' ובן [הב' היא מכפל האותיות שאפשר להשתמש בה פעמיים].

והגדרת הדבר, שכח המציאות הזו שמתגלה מהצד העליון שבדבר היא, שבכל אדם ואדם יש בו את מדרגת האב שבו, ואת מדרגת הבן שבו, מדרגת האב שבו, זה ה"פרה רוצה להניק" שמתגלה בו, ומדרגת הבן שבו זה "העגל רוצה לינק", שזה ה"כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל" להזכיר עוון העגל, והעומק של עוון העגל לעניינא דידן, הוא ההידבקות לגבול של "העגל רוצה לינק", אבל כשקומת נפשו של האדם נמצאת נכון, זה המדרגה הנקראת אב ובן, באותו נפש, בחיצוניות, האב הוא לעצמו, והבן לעצמו, אבל בהבחנה הפנימית יותר, זהו אב ובן באותו נפש, והדוגמא היסודית של זה הוא בליל פסח, "וכאן הבן שואל", "אם אין לו בן אשתו שואלתו, ואם אין לו אשה הוא שואל את עצמו", כלומר הוא האב ובן שנמצא בתוך עצמו, והגדרת הדבר שזהו הרצוא ושוב שבנפש האדם, זהו האב ובן שבנפשו של האדם, מי שנמצא אצלו רק כח הרצוא כח האב, חס ושלום זה מי שרוצה לעשות עצמו אלוה, חס ושלום, אלהים אחרים, וע"ז נאמר חס ושלום, "אין לכם חלק באלוקי ישראל" מהצד ההפוך שלו, אבל מאידך, מי שרוצה להעמיד את הנפש רק במדרגה של השוב, זה הכח של ההקטנה של יון שנתבאר.

וכששני הכוחות האלה נמצאים יחד בקומת נפשו של האדם, זהו התיקון אב ובן שמתגלים בקומת נפשו.

ובלשון בהירה, יש אין סוף בעצם, ויש מדרגת הגבול

מי שנמצא רק בגבולות האלה, זה ההקטנה של "מוחין דקטנות", "מוחין דעיבור", מוחין שהקליפה של יון חופפת עליה, או בלשון אחרת שהמוחין יונקים ממנה.

עמל התורה בעומק, העסק מעט מעבר לכוחות הנפש

אבל ככל שנפשו של האדם נמצאת בבהירות יותר, ונמצאת בשתי החלקים שהוזכרו, ברור לה איפה נקודת הגבול שלה, וברור לה איפה נקודת התוספת, זה העומק של ה"עמל התורה", "עמל התורה" ההגדרה שלו היא לעסוק מעט לפחות מעבר לכוחות נפשו, זה נקרא עמל התורה בהגדרה העמוקה שלו, ושם יש את התנועה בין הרצוא והשוב, רצוא ושוב, רצוא ושוב, ששת ימי המעשה, רצוא, שבת - הוא זוכה לשוב עליון יותר, וחוזר חלילה.

ע"י גילוי ה"חלק אלוך ממעל" נכנע הישרון ומ-תגלה הישראל

ועל ידי כן האדם מכניע את עומק הרצוא שהרצון שולט עליו, והוא מכניע את הישרון שמצמצם את הישר - א-ל, שם מתגלה המדרגה העליונה ש"קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד", היפך מה שהם אמרו "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל", מתגלה ה"חלק אלוך ממעל", זהו ה"חלק" לעומת "חלק", "יעקב איש חלק".

כשמכניעים את ה"כתבו לכם על קרן השור", את העגל, את העובר, את גבולות הכלים, - מתגלה המדרגה העליונה, השלימות העליונה של ה"חלק אלוך ממעל" שהוזכר, - מתגלה החלק התחתון המעלים, ומתגלה החלק העליון, ואז האדם חי ב-רצוא ושוב, הוא חי ב-שוב, בגבולות האדם דיליה, אבל הוא חי ברצוא בכניסה לעולמו של הקב"ה, זהו ה"והדליקו נרות בחצרות קדשך", נכנסים כביכול לגבולות העליונים יותר שבערכו של התחתון הם נקראים "אין סוף" זה נקרא "חצרות קדשך". ■ המשך

בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת בלבביפדיה עבודת ה'.

שכל הארה מעבר לאותו גבול, היא נקראת בנפש האדם "אין סוף", ובלשון רבותינו בגדרי החכמה, כל מדרגה עליונה ותחתונה, העליונה ביחס לתחתונה נקראת "אין סוף".

התיקון - התנועה בין "שוב" גבולות הנפש ל"מעט יותר" - ה"אין סוף" בערכו

ולפי"ז בסדר קומת העבודה בנפשו של האדם, כשיש לאדם בהירות במקום הגבול של נפשו, שזה כח השוב שבנפש, ויש לאדם את הבהירות במקום הרצוא שבנפש, שהוא מעבר לגבולות של הנפש דיליה, והוא מתנועע כסדר בין מקום הגבולות של הנפש שזה שוב בנפשו, למקום שלמעלה מעט מהגבולות שלו, זולת מסירות נפש שזה כח הבית חשמונאי שנצחו - אבל בנפש הפרטית, מעט מאד מעבר לאותו שיעור של גבול, יש את התוספת שהיא ה"אין סוף" בערכו דיליה, זה הקצה התחתון של המדרגה העליונה המתגלה בתחתון, זה ה"מעט יותר" שמעבר לגבולותיו, ה"מעט יותר" שמתגלה בנפשו של האדם, בערכו שלו, זה מעבר לגבולות שלו, ושם תנועת הנפש כסדר.

אם לא, אז מציאות הדבר היא שהאדם נמצא בתוך הגבולות של עצמו, זה נקרא "עובר במעי אמו". "עובר במעי אמו" יכול ללמוד, אבל למעשה, הוא לא יכול לצאת מהמקום דיליה, הוא נמצא תמיד באותו מקום של גבול, כשהוא יוצא לאויר העולם, אז "אין להם מנוחה", "ילכו מחיל אל חיל", "עובר במעי אמו", הוא כולו בבחינת רגלים, "ראשו בין ברכיו", ואז מקום ההליכה שלו הוא בבחינת אדם שקונה בד' אמותיו, או בדוגמא של שבת שהוא נמצא רק בתוך ד' אמות שלו, באותו מקום, כל עובר במעי אמו לא יכול לצאת מאותם גבולות, הוא נמצא שם.

ובדקות, זהו ה"ויתרוצצו הבנים בקרבה" שרצו לצאת, "מריבים בנחלת שתי עולמות" כדברי חז"ל, דהיינו שהם רצו לצאת ל"נחלת שתי עולמות" שזה מקום שאין לו גבול.

שאל"כ יחזור הדבר לכמות שהיה ותחזור ותתחבר האור הזה שבתוך החלל עם הא"ס כבראשונה יחד וע"כ לא נתפשט ונמשך האור רחב אל תוך החלל רק דרך קו א' דק לבד

זה המקום חלל עגול בשווה מכל צדדין עד שנמצא עולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך עגול זה ואור א"ס מקיפו בשווה. והנה כאשר צמצם עצמו אז דרך צד א' מן החלל

שזהו סוד הצמצום. וכבר הוזכרו בארוכה דברי הלשם, שהפתח עצמו הוא נקודת החסד, ועצם כך שהפתח הוא רק קו אחד דק, זוהי נקודת הגבורה.

כמבואר בארוכה לעיל, זהו הפתח שדרכו יוצא הקו. כשם שבכל עיגול ישנם חלונות שדרכם עובר האור, גם באור א"ס יש פתח שדרכו יוצא הקו. וזהו עומק נקודת הצמצום, שהקו יוצא רק דרך צד א', ולא דרך כל הצדדים.

ודרך קו הזה נמשך ויורד אור א"ס אל תוך החלל העגול שהוא הנאצל וע"כ מתדבק המאציל בנאצל יחד

המשיך דרך קו א' ישר דק כעין צנור

דבק בגימ' קו, שהוא כח הדבקות, משא"כ העיגול הוא כח הביטול, כנ"ל בארוכה.

ב' מהלכים בהארות הקו

ולא עוד אלא אע"פ שכל האצילות עגול והא"ס מקיפו מכל צדדין בשווה עכ"ז אותו המקום הנשאר דבוק בו ממש ונמשך ממנו ראש הקו הזה נק' ראש האצילות העליונה וכל מה שנמשך ונתפשט למטה נקרא תחתית האצילות

נתבארו לעיל שני מהלכים בגדר הארת הקו. מהלך ראשון, ישנה הבחנה של אור ניצוצות וכלים, מימי האור העליון – זהו האור א"ס, צינור – מלשון ניצוץ, קו – בבחינת כלי. אלו הם הדברי שלום והשמן ששון, מיסוד דברי המפרשים. וישנו מהלך שני בשיטת הפתחי שערים, ועניינו, יש את הא"ס ויש את מציאות הגבול, ומצד כך הקו הוא למעלה מהצינור, שהרי הצינור הוא לפי נקודת ה"צר", לפי נקודת הגבול, והקו הוא לפי מבט הא"ס. ולפי"ז, יש את האופן שהגבול מקבל לפי גדרו הגבול, ויש את האופן שהא"ס מאיר בגבול על מנת להחזיר את הגבול לבלתי בעל גבול, שזוהי הארת הקו לשיטת הפתחי שערים.

לעיל הוזכרו כל ההבחנות שיוצרות עיבוי, עצם כך שהקו לא מאיר מראשיתו מצד המקום, עצם כך שהקו נמשך, עצם כך שלא כל השפע העליון יורד לתתא, ועוד, כנ"ל.

א"כ, ב' מהלכים אלו בהארות הקו הם דבר והיפוכו. לשיטת הדברי שלום והשמן ששון הצינור הוא למעלה מן הקו, שהרי הצינור הוא הניצוצות והקו הוא הכלי. ולשיטת הפתחי שערים הקו הוא למעלה מן הצינור, שהרי הקו הוא לפי מבט הא"ס. והצינור הוא למטה מן הקו, שהרי הצינור הוא לפי מבט הגבול. וככל ממוצע, יש שפע מהא"ס שמגיע לגבול כפי הא"ס. שפע שמגיע לפי הגבול זהו צינור מלשון צר, ושפע שמגיע לפי מבט הא"ס הוא הנקרא קו.

ועי"כ נמצא שיש בחי' מעלה ומטה באצילות דאל"כ לא היה בחי' ראש ורגלים מעלה ומטה באצילות. והנה האור הזה המתפשט תוך החלל הזה הנה הוא נחלק לב' בחי' הא' הוא שכל האורות שבתוך החלל הזה מוכרח הוא שיהיה בבחי' עגולים אלו תוך אלו. והמשל בזה אור ספירת הכתר עיגול א' ובתוך עיגול זה עגול חכמה וכיוצא בזה עד תשלום י' עגולים שהם י"ס דא"ק ואח"כ י' עגולים אחרים והם י"ס דעתיק ואח"כ בתוכם י' עגולים אחרים והם י"ס דאבא אלו תוך אלו עד סיום כל פרטי אצילות וכל עגול מאלו יש אור מקיף אליו כמוהו ג"כ עגול אחר כמוהו נמצא שיש אור פנימי ואור מקיף וכולם בבחי' עגולים. והבחי' הב' הוא כי הנה באמצע כל האצילות העגול הזה מתפשט דרך קו ישר בחי' אור דוגמת העגול ממש רק שהוא ביושר ויש בו בחי' א"א ואו"א וזו"ן וכולם ביושר ולבחי' זו קראו בתורה את האדם בצלמו בצלם אלהים

אור א' הנמשך מן הא"ס אל תוך החלל וממלא אותו אבל נשאר מקום פנוי בין האור שבתוך החלל ובין אור הא"ס המקיף את החלל

נקודה זו תבואר להלן בענף ד' בעז"ה, ונזכירה בקצרה. בכל דבר יש אור פנימי ואור מקיף. לפ"ז, יש את האור א"ס שבתוך החלל, ויש את האור א"ס שמקיף את החלל. ולעולם ישנו חילוק בין מדרגת האור הפנימי לאור המקיף, ולהלן בענף ד' יבואר, שמקומה של כל הבריאה כולה הוא בין המקיף לפנימי של העליון. לכל עולם ועולם יש מקיף ופנימי, וכל עולם תחתון נמצא בין המקיף לפנימי של העליון. ובכל הבריאה כולה יש את אותו יחס. כלשון דברי הרב ז"ל: נשאר מקום פנוי בין האור שבתוך החלל ובין אור הא"ס המקיף את החלל, ששם הבריאה נמצאת.

זהו לא רק קו אחד, אלא גם ג' קווים, ויתר על כן צורת האדם, כנ"ל.

קו - יש את האור שבתוך הקו, ויש את הצינור שהוא כלי לאור, והקו עצמו הוא בבחינת הכלי.

א"ק - יש את האורות של א"ק, ויש את הכלים של א"ק. ישנם כלים בדרך מעבר שדרכם יוצאים האורות, ואלו הם השערות, אח"פ, והעיניים. למטה מכך מתגלה סוגיית אורות הפה, ושם כבר היה כלי אחד שבתוכו נמצאים כל האורות כולם. ובאופן וחוטם היו את שורשי כלים, ולא כלים בפועל.

עולם הנקודים - למטה מכך בעולם הנקודים יש כלים, שבירת הכלים.

בעולם התיקון - ובעולם התיקון ישנם כלים של אצילות, דאיהו וגר-מוהי וחייהו חד, אורות וכלים מחוברים אהדדי, וישנם כלים דעולמות אבי"ע, שהם כלים כמציאות גמורה.

זו בכללות ממש קומת הכלים, הזכרנו זאת בהבלעה, ובעז"ה נקודה זו תחזור עשרות פעמים בעץ חיים, ויתר על כן.

ואין לנו רשות לדבר יותר במקום גבוה כזה והמשכיל יבין ראשית דבר מאחריתו כמ"ש בע"ה בדרושים אחד- רים הבאים לפנינו

אין רשות לדבר בכלים ממש, אבל כאן בא"ק הוא שורש דשורש לסוגיית הכלים. ובעומק יותר בקו, ובעומק יותר בצמצום, ובעומק יותר באור א"ס, כמו שהוזכר.

ואמנם אינו כלי ממש אלא שבערך האור שבתוכו נק' כלי. אמנם הוא זך ובהיר בתכלית הזכוכך והדקות והבהירות.

ביאור הדברים בלשון קצרה. בשורש העליון, הכלים זהו כח שיוצר כלות לאור שלא יתפשט יותר, אבל בעצם הכלי עצמו הוא אור. וזה נקרא כלים מלשון כלות של האור, כלומר שכאן נכלל האור, אבל הכלי זהו האור עצמו.

למטה מכך, המדרגה העליונה היא, שהאורות והכלים הם חד ממש, אלא שבתוך האור עצמו שמתפשט נעשה עיבוי יותר ויותר. ולמטה מכך, המדרגה התחתונה של העיבוי נקראת כלי, שכאן מתכלה ההתפשטות, וע"ש כן בעומק זה נקרא כלי, מלשון התכלות של ההתפשטות. ויתר על כן, למטה מכך ישנם כלים שהם מלשון כלות, שהם כלולים באור, אבל הם כלים. יש כלים מלשון תנועה, של נכספה וגם כלתה, שאלו הם כלים של אצילות. ויש כלים מלשון כלי קיבול ממש.

אבל כאן הרב ז"ל מיירי במדרגה העליונה, שהכלים נקראים כך מלשון שכאן הוא הכלי של האור, כאן נגמר האור. כמבואר בלשונו: ואמנם אינו כלי ממש אלא שבערך האור שבתוכו נק' כלי, אבל בעומק הוא אור ממש. אמנם הוא זך ובהיר בתכלית הזכוכך והדקות והבהירות, מחמת שהוא אור. ■ המשך בע"ה שבוע הבא מתוך סדרת עץ חיים למתחילים.

כמ"ש ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו' כי הוא קו ישר ומתפשט בדרך קוים וכמעט כל ס"ה והתיקונים אינם מדברים אלא בזה היושר כמ"ש בע"ה:

ודע כי יש בזה האצילות מיני עולמות לאין קץ

כלומר, העולמות יכולים להתפרט לאין קץ בבכח, אבל בפועל הם לא מתפרטים לאין קץ, כנ"ל בדברי הלשם.

ואין עתה ביאורם אבל נתחיל עתה לבאר עוד פרט אחד הכולל כל מציאות החלל הזה וממנו מתפשטים כל העו-למות כמ"ש בע"ה והוא בחי' מציאות א"ק לכל הקך-דומים הנז' בס' הזוהר ותיקונים ואחריו נמשך סדר כל המדרגות כולם

ביחס לא"ס א"ק נקרא פרט אחד, אולם ביחס לבריאה א"ק זהו הכלל. כמו בכל מדרגה, שביחס לקודמת אליה היא פרט, וביחס לאלו שאחריה היא נקראת כלל. א"ק ביחס לא"ס והקו זהו פרט, וביחס למציאות הנבראים זוהי כל מציאות הבריאה שישנה. כמו שהוזכר, זוהי מציאות הבריאה: אור א"ס, צמצום, חלל, קו, עיגולים, יושר, א"ק.

דע כי בזה החלל נאצל א"ק לכל הקדומים

הוא קודם לכולם, ועש"כ הוא נקרא אדם "קדמון". כל מדרגה קודמת ביחס לקודמת אליה, אבל הקודם המוחלט הוא נקרא קודם לכל הקדומים.

ויש בו מציאות י"ס והם ממלאין כל החלל הזה

כמו שהוזכר, הי"ס לא ממלאים את כל החלל לגמרי כפשוטו, שהרי נעשה רווח בין האור א"ס למקום א"ק.

אמנם בתחלה יצאו י"ס דרך עגול אלו תוך אלו ואח"כ בתוך העיגולים נמשך דרך יושר כציוור אדם א' באורך כל העגולים הנ"ל בציוור הזה ואין אנו עסוקים כלל בבחי' עגולים רק בבחי' יושר לבד ולקמן אבאר בע"ה עוד מציאות העגולים והיושר מה עניינם. והנה ע"י הצמצום הזה הנ"ל אשר נעשה האדם הנ"ל היה בו בחי' עץ-מות וכלים כי צמצום האור גורם מציאות הוויות הכלים כמ"ש לקמן בע"ה

בקומת הכלים יש את הכלים עצמם, ויש את שורש הכלים. ונזכרים בקצרה.

אור א"ס - האור א"ס עצמו הופך להיות כלי לע"ס הגנוזות במאצילן.

צמצום וחלל - זהו שורש הכלים בפועל.

אור א"ס כתיב אני ראשון ואני "אחרון". אחר-ון.

ועוד. עיין עץ חיים (שער מז, פ"ב) האור א"ס המתלבש בחכמה לבד הוא שמקבלין ז"ן דאצילות, אמנם בבריאה מתלבש הא"ס לבוש אחר בבינה דאצילות, וזאת הבינה נעשית מסך סתום ומלבוש גמור אשר על ידו מקבלין י"ס בבריאה. והבן שלכך אין זהו אור א"ס, אלא מדרגה "אחרת", ודו"ק. משא"כ באצילות יש גילוי אור א"ס, כנודע.

צמצום חלל הפנוי, שורש לאלהים "אחרים". וכמ"ש (שמות, כ, ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ושורש כל מדרגת אחר, בצמצום. כי אחר יש בו כמה ביאורים. א. נראה כאחר. וזהו הצמצום, שנעשה הסתר (לפי הבחינה שצמצום אינו סילוק אלא הסתרה), ונראה כאחר. ב. לאחר זמן, שלב נוסף. וגילוי ראשון אור א"ס, וגילוי שני צמצום. ג. הולך אחריו. ובקלקול זהו אלהים אחרים, ששורשו צמצום. ד. חוזר לאחור. וזה הצמצום, חזרת האור לשורשו. צמצם עצמו אל עצמו. ה. אחרית, תכלית. והתכלית גילוי בלתי בעל גבול בגבול, במקום הצמצום.

קו הקו תחילת פניית הא"ס לאחר, לנבראים. וכן אחר לשון סמוך, והקו סמוך וקרוב לא"ס.

ועוד. מקום הבקע שבוקע באור א"ס הסובב ונכנס לתוך החלל, נקרא פנים. ושאר הסובב נקרא אחר בערכו, כמ"ש בלשם בתחילת חלק הביאורים. והנה הקו הולך ומתפשט, וכל המשכו ביחס לשלב הקודם, נקרא אחר. וכן אינו בוקע עתה עד אור א"ס שבתחתית העיגול, והרי שיש לו אחרית. וכן הקו אינו נגלה אלא מתלבש בא"ק, ונגלה כאחר.

עיגולים הקו מחבר את כולם, לעומת כך העיגול, כל עיגול עומד לעצמו, נבדל מזולתו, אחר.

וסוד היושר - השגחה פרטית, והעיגולים - השגחה כללית, כנודע. והשגחה כללית היינו שכל אחד דומה בה לאחר ואין בה גילוי פנים, כי בפנים כל אחד שונה. והרי שכל השגחה כללית בסוד אחר.

וכתיב (דברים, ו, יד) לא תלכון אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם.

יושר כתיב (במדבר, כג, י) תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו. והיינו שסוד יושר, סוד פנים. ובבחינת אחר שבו נעשה אור ישר ואור חוזר. ואור חוזר בחינת מיתה, חוזר לשורשו. וז"ש תמות נפשי מות ישרים, בחינת אור ישר שיש לו אור חוזר. וזהו ותהי אחריתי כמוהו. ודו"ק.

שערות עיין עץ חיים (ש"ה, פ"א, מ"ת) בבחינת הראש אין אנו מזכירין לעולם בחינת אחר ובחינת פנים, לפי שבמקום שאין שם נקבים וחלונות אז יוצא האור שוה מכל צדדיו ומאיר בשוה. אמנם כשמתחיל בחינת הנקבים כגון מהאזנים ולמטה, אז יש בחינת פנים ואחור, כי המצח נקרא פנים והעורף נקרא אחר, לפי שכל הנקבים הם ממשיכים האור לחוץ דרך הפנים, ומה שאין בו נקבים יקרא אחר. ועיי"ש (שער ל', פ"א, מ"ב, דרוש פנים ואחור). בחינת אחר גמור, ואחור בערכו, עיי"ש (ושער מ', דרוש ז', ענין אב"א).

ועוד. עשו איש שעיר. וכתיב (בראשית, כה, כה) ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו את שמו עשו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחת בעקב עשו, ויקרא את שמו יעקב. והיינו שאחר אוחו בו.

והנה עיקר שער הראש יורד לאחוריים, משא"כ שער הדיקנא בפנים. עיין עץ חיים (שער טז, פ"ד). ובאחור יש המשך שערות הראש היורדין דרך אחר עד ראש ז"א, ומאותן האורות דשערות נעשין או"א, כי בהכרח שיעשה שם בינתים מציאות אור א' ע"י ב' מיני שערות אלו, דדקינא (בפנים) ודרישא (באחור) מצד אורם הגדול המקיף פנים ואחור.

וכתיב (ויקרא, יז, ז) ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זנים אחריהם.

אזן האזנים מאזנים בין פנים לאחור, נמצאים בממוצע בין פנים לאחור. ולכך במקום שחסר הארת האזן נקרא אחוריים. עיין עץ חיים (ש"ח, פ"ו, מ"ת) מה שיורד מאו"א הוא נקרא אחר, וכו', כי להיותו חסר אור אזן העליונה מן ב' אורות אחרים, לכן החסרון הנמשך מצדו הוא גדול, כי הוא הבחינה העושה אותו פב"פ.

חוטם עיין עץ חיים (ש"ו, פ"ח) ענין אחר ופנים וכו'. כשאין התחתונים ראויים וכו', הנה הוא ממשיך אליהם אור מחיצוניותו בלבד, שהוא אור מספיק בלבד לחיות העולמות שיעור חיות ומזון ושפע הראוי לעצמן בלבד, וכו', ונקרא אור האחר, שהוא הופך פניו, בכעס עמהם, וכו', ומאיר להם אור ההכרח עם היותו מסתלק ואינו נותן להם האור אלא בהפיכת האחוריים אל התחתונים.

ועוד. אף, בחינת ריבוי. ולשון "אחר", לרבות עוד דבר אחר. כגון (בראשית, ח, י) ויחל עוד שבעת ימים אחרים.

ועוד. "חרון" אף, לשון אחר. כי כאשר שולט הכעס, האחר שולט בפנים, בחוטם, ונעשה חרון אף. אף ר"ת אחר - פנים. והיינו שליטת האחר על הפנים. ובתיקון חרון אף, אריכות אף הפנים שולטים על האחר. וכמ"ש (שמות, יד, יט) ויסע מלאך האלקים ההלך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם.

ועוד. חוטם, רוח חיים, נושם ונושף, זה אחר זה, כסדר.

פה כתיב (משלי, כט, יט) כל רוחו יוציא כסיל, וחכם באחר ישבחה. ופירש"י, כשיוציא הכסיל כל רוחו, בא החכם וישפילנה במענה לשונו.

ועוד. כתיב (שמות, כג, יג) ושם אלהים אחרים לא תזכירו, לא ישמע על פיך. וכתיב (דברים, יח, כ) ואשר ידבר בשם אלהים אחרים.

ועוד. בעקודים, כאשר חוזר האור לתוך פה דא"ק, מאיר לתחתונים בדרך אחר. עיין עץ חיים (ש"ו, פ"א, ואילך).

עינים - שכירה שורש השכירה בס"ג דס"ג, לשון נסוגו אחר. עיין עץ חיים (ש"ח, פ"א, מ"ת).

וכתיב (תהלים, עח, סו) ויך צריו אחרו. ושורשו אחורי חכמה ובינה שנפלו למקום ז"ת, כנודע. ואחוריים אלו הם שורש ראייה, חיצוניות שרואה את האחר. וכתיב (בראשית, טז, יג) ותקרא שם ה' הדבר אליה אתה אל ראי, כי אמרה הגם הלם ראיתי "אחרי" ראי. והוא כח

התנגדות, כי השבירה מחמת שיש כח מתנגד. וזהו לשון אחר, לשון עיכוב מחמת כח אחר המתנגד, כמ"ש (בראשית, כד, נו) אל תאחרו אותי. וברוצח בשגגה כתיב (במדבר, לה, כח) "ואחרי" מות הכהן הגדול ישוב הרצח אל ארץ אחוזו.

ומקום אחיזת הקליפות באחוריים, כנודע. ובפרטות באותיות י"ג (גימט' אח"ד, ודו"ק). עיין עץ חיים, כללי מהרח"ו ז"ל (טו).

ועוד. שבירה פירוד מאחד לרבים, ונעשה מאחד אחר, ע"י ביטול קוצו של אות ד'. עיין ערך אחד. וכתיב (במדבר, טו, לט) ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עינכם אשר אתם זנים אחריהם. וזהו נשמת אלישע בן אבויה, "אחר", שורש כל נפילת האחוריים. ולכך דוקא טעותו הייתה במצות כיבוד או"א, שבהם נפלו האחוריים, ודו"ק.

ובתיקון אמרו (קידושין, לג, ע"ב) נשיא עובר, עומד מלפניו מלא עיניו, ואינו יושב עד שישב במקומו, שנאמר והביטו אחרי משה עד בואו האהלה. ובתיקון. כתיב חכם באחור ישבחה. ועיין באר מים חיים (שמני, יא, נג) אחור וקדם צרתני, והחכם גם באחור יושב ומהלל ומתקן גם בחינת האחור שיתמלא לבחינת קדם, עבור שדעתו לשמים, וגם את האחור ישבחה לתקנו להעלותו יפה יפה. וגם ישבחה מלשון שבירה [מלשון (שם, סט, י) בשוא גליו אתה תשבחם] שמסדר כל בחינות תאות הגשמיים שבה.

עתיק כולו פנים ואין בו אחור גלוי, אלא מחוברים אחור באחור. עיין עץ חיים (שער י"ב, פ"ב, מ"ת) ואין מתגלה בעתיק בחינת אחור כלל וכו'. הפנים דמ"ה שמצד זה נקרא פנים, ובחינת הפנים דב"ן העומדים מצד א' נקרא אחור בערך שם מ"ה.

ועוד. מהותו העתקה מענין אחד לאחר. כמ"ש (בראשית, כו, כב) ויעתק משם ויחפרו באר אחרת. וקרי"ס, שבעתיקא תליא מילתא, כתיב שם (שמות, יד, כג) וירוצו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה וגו'. ועיין עץ חיים (שי"ב, פ"ה, מ"ת) בספקות דעתיק בחלקי פנים ואחור, מה עלה, עיי"ש.

אריך אריך בכל הקומה, ואין אחריו, מעין בחינת אני ראשון ואני אחרון, ונהפך אחור, לאריך, ודו"ק.

ועוד. אריך, קו ישר ארוך בכל הקומה, זה אחר זה כסדר. אחר, לשון אחר, כמו אחיו שבא אחריו בסדר הלידה. לעומת עתיק שכולו דילוג.

ועיין עץ חיים (שי"ב, פ"ד, מ"ת) אמנם בחינת הנקבה והזכר שבו הוא באופן אחר, והוא שהם ב' בחינות פנים ואחור. פירוש, בין בצד ימינו ובין בצד שמאלו יש בו בחינת מ"ה מצד פנים ובחינת ב"ן מצד אחור, ובזה הוא חיבור נפלא גדול מאוד.

אבא אב"א ר"ת אחור באחור. כמ"ש בספד"צ, שתחלה או"א לא הוו משגחין אפין באפין. ואח"כ נפרדו ונעשו או"א פנים בפנים. ועיין דגל מחנה אפרים (תצוה, ד"ה ועוד) עוד יש לפרש חכם באחור ישבחה (משלי, כט, יא) על ערך שכתב האריז"ל שבע יפול צדיק וקם (שם, כד, טז) וכו', ונודע כי "שבח" ו"יקר" כל אחד גימט' ש"י מן שביל דיסוד אבא, וזש"כ כי חכם באחור כדי לקשר אחור בקדם, כמ"ש (תהלים, קלט, ה) אחור וקדם צרתני, וכו', ישבחה, הוא שבח-ינה,

גימט' אדנ"י, מספר היכל, וזש"כ (דברים, לב, כט) לו חכמו ישכילו "זאת". מלכות הנקראת זאת. ועיין עץ חיים (שער לו, פ"א, מ"ת).

ועוד. בזמן השבירה כאשר ירדו אחוריים של אבא אזי החזיר אבא פניו אל בינה, ובחינה זו נקרא אחור בפנים. עיין עץ חיים (שער ל, פ"א, מ"ת). וכאשר נפלו גם אחורי אמא, נעשו אב"א. ואחור של אבא נקרא יש"ס. עיין עץ חיים (שער טו, פ"ו).

אמא נדרים באמא. וכתיב (דברים, כג, כב) כי תדר נדר לה' אלהיך לא תאחר לשלמו. בל תאחר. והשורש, אמא שם ס"ג, כנודע. מלשון נסוגו אחור. עיין עץ חיים (ש"ח, פ"א, מ"ת). וזהו דס"ג דס"ג ולא בע"ב דס"ג. ועיקרו תבונה שהיא אחור דאמא. עיין עץ חיים (שער טו, פ"ו). וכן פרצוף לאה, אחור דתבונה, כנודע. עיין עץ חיים (שער כג, פ"ד, מ"ת) וכאשר נכנסו המוחין תוך ז"א, תכף יוצאת דרך אחור בחינת לאה, וכו', והכתר מלביש ומכסה אחור לאה, ועי"ז אין החיצונים שולטין באחוריים שלה. ופני לאה כנגד אחור דז"א. ועיין עץ חיים (שער לח, פ"ד, מ"ת). ועיין שם (שער לא, פ"ה, מ"ת) הזכר יוצא דרך פנים דז"א, והנקבה דרך אחור, כי זה מצד אבא ואלו מצד אמא, ולעולם הזכר בערך הנקבה הוא פנים והיא אחור, בסוד אחור וקדם צרתני. והנה בהיות או"א קודם התיקון אב"א, עכ"ז היה אבא בבחינת פנים בערך הנקבה שהיא אחוריו.

ד"א אחשורוש, זעיר דקליפה (עיין פע"ח, שער הפורים, פ"ו). אחשורוש, אחור-שוש. ואמרו (אסתר רבה, ב, א) כל רוחו יוציא כסיל, זה אחשורוש. וחכם באחור ישבחה, זה הקב"ה וכו'. והשורש, כי ז"א בתחלה היו במעי אמא אב"א, כמ"ש בעץ חיים (ש"ח, פ"ד, מ"ת). ושם שורש הקלקול דאחשורוש. ובעלמא דתיקון נתקנו. וזהו חכם באחור ישבחה, זה הקב"ה. ואף כשיצאו ז"ן, מתחלה היו אב"א, וכותל אחד לשניהם, אח"כ אחור שלם לזה ואחור שלם לזה ע"י מעש"ט של האדם. עיין שם (פ"ו, מ"ת, ועוד). ואז חוזרים פב"פ, אולם נקרא אחוריים, כי חזרו פב"פ ע"י הגדלת האחוריים, עיי"ש. ויש בכך ד' בחינות, וסדרן ממטה למעלה נתבארו שם בעץ חיים (שער יא, פ"ז, מ"ת). ופ"ח, מ"ת, סדר תיקונם. ושער י"ד, פ"ז, מ"ב). וסוד נוק' שהיא אחור ז"א, בפרטות, עיין שם (שער מ"ט, פ"ט).

נוק' שכינה. ועיין דגל מחנה אפרים (תצוה, ד"ה וזהו) וחכם באחור ישבחה, כי יש שבח להשכינה בשפלותה כאשר החכם באחור, ומכל מקום ישבחה בשבחה דאורייתא ותפלה, שהוא עזר לה להקימה מהגלות. והנוק' נקראת עניא דלית לה מגרמא כלום, כולה אחור ולא פנים, כי מאן דאכיל לאו דיליה בעית לאסתכלי באפיה, ומגלה אחוריו. וזש"כ (דברים, כד, כ) כי תחבט זיתך לא תפאר אחרך לגר ליתום ולא למנה יהיה, מתנות עניים.

ותחילה המלכות בפרטותה בתוך עצמה הייתה אב"א, ואח"כ חזרה לפב"פ, עיין עץ חיים (שער יט, פ"ו, מ"ב). ושער ל"ד, פ"ב, מ"ב. ושער ל', פ"א, מ"ב). והנה נוק' סוד הכלי. ומקום האחור בכלי נתבאר בעץ חיים (שער כ', פ"ה, מ"ק) עובי החיצון מצד האחור. ועיי"ש (פ"ח) כי כמה אחוריים וכמה פנים הם, עיי"ש אחוריים בערכין.

■ המשך בע"ה בשבוע הבא נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה

שאלות ותשובות

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בברכה בכתובת rav@bilvavi.net או בפקס: 03-548-0529 [תנאים לשליחת השאלות בפקס: א. לציין את מספר הפקס שאליו תשלח התשובה. ב. לכתוב מספר פקס שזמין תמיד / או מספר התא-הקולי של הפקס].

המשך מעמוד ד'

תשובה

א. כן. כיסוי פה וחוטם, דיבור ריח תחתון, וגילוי דיבור וריח עליון, משיח, מלשון משיח לפי תומו, ונאמר בו והריחו ביראת ה'.
ב. מושכלות פשוטים בחכמת האמת. חוטם ופה, כנגד זו"ן, בחינת ו"ק, שית אלפי שנין.

ג. כן.

ד. שאלה שורשית. עכשיו מלכות נכללת ביסוד בעטרת היסוד, ולכך יש רק שית אלפי שנין. ולשיטת הגר"א מלך מדת המלכות מעולם לא יצא. ובתורת מהר"י סרוג, בספר עמק המלך ועוד, המלכות נמעכה. ובתורת מהר"ח"ו יצא למלוך ונשברה. ולכך דוד המלך נקרא "בר נפלי", אין לו קיום. אולם לעת"ל יתגלה מלכות בשלמות, "והיה ה' למלך".

ה. על נקודה זו נבנה ספר דעת תבונות, ע"פ ספר ברית מנוחה.

בפרטות. אלף שביעי - אורות הפה. שמיני - חוטם. תשיעי - און. עשירי - שערות. מהותם נתבאר בהרחבה בעץ חיים, ובפרט בשער ד' - שער אח"פ.

ו. כן. אולם בדקות, תשיעי יוה"כ, עשירי פורים.

ז. כנ"ל.

ח. ספר דע את הויתך ובלבבי חלקים ז-ח-ט.

ט. בחינות נוספות. ובקצרה, חיטה - לשון חטא. תאנה - לשון תאונה ואניה, בכי. אתרוג - חמדה, כמ"ש הרמב"ן. וכולם אמת, וכל אחד הסביר בחינה אחת מן החטא.

י. בדין מגפה מצינו בעיר או מדינה, ושם נצרך שיעור רב יותר של מתים בכל יום רח"ל. אולם לא דנו הפוסקים במגפה בכל העולם. וקשה לחדש לדינא חידוש שם מגפה בכל העולם, שכיוון שמקיף את כל העולם כמעט לחלוטין יש לו דין מגפה, כי בכל העולם מתים מספר הנקרא מגפה לכאורה - לפי נאמנות הרופאים.

יא. שורש מגפה זו אינה בישראל אלא בערב רב, ומכיוון שנתערבו בישראל לכך גם ישראל כשרים נדבקו בה.

התזונה הנכונה בשעת המגיפה

בענין התזונה הנכונה בשעת המגיפה, מצינו ראינו להרשב"ש (סימן קצה) שכתב זו"ל: "אבל בימות המגפה צריך להזהר בתכלית השמירה, ושיוסיף בהנהגתו לנקות

המותרים, ושלא להרבות במזון, ושיאכל דברים טובי האיכות ומעטי הכמות, וירבה המנוחה וירחיק היגיעה".
עכ"ל. האם יש בחז"ל ובספה"ק דברים נוספים בענין זה, זולת מה שכתב הרב שליט"א בספרו "להב אש" בענין הנהגת האכילה שהוא מבחינה רוחנית?

תשובה

מגיפה, יגף, נגף, שורש ג-פ. ראשי תיבות ג' פרקים. ונודע נה"י ג' פרקים. ו"ק, ששה פרקים. קומה שלימה, י' פרקים.

ונודע בספר יצירה, ראש בטן גויה, ראש - מוחין, בטן - כרס וכל חלקיו, גויה - גוף.

ונודע, ראש - מוח, גוף - לב, בטן - כבד.

ולכך עיקר מגיפה בבחינת בטן - כבד, מערכת העיכול והאכילה.

וקטן הנמצא במעי אמו, הוא במדרגת נה"י, ג' פרקים. מדרגת כבד, אכילה. כמו שכתוב (נדה ל'): "אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה". כולו מדרגת בטן, אכילה.

ולכך עיקר תיקון המגיפה, בבחינת עיבור, בטן, כבד, תיקון מדרגת מערכת העיכול, תיקון חוזק הגופני. ועיין עוד חסד לאברהם (מעין ה נהר כח). דברים אלו נכתבו ביתר הרחבה במאמרי מגיפה שנכתבו לאחרונה.

ועוד. עיקר המגיפה שורשה ומקורה מביורוי מלכי אדום, החלקים שלא נתבררו, כמו שכתב האריז"ל בשער הכוונות (דרושי תפלת השחר דרוש ג) ובשער היחודים (פרק יג) ובפרי עץ חיים (שער עולם העשיה פ"ד). ועיקר הביורוי ע"י אכילה, שאם לא בירר נכנס לתוכו ומזיקו.

מגפה בהגדרה ההלכתית

לכבוד הרב שליט"א. בדרשה בנושא של מגפה הרב הזכיר את הפוסקים המגדירים מגפה. כידוע, הרב חיים קנייבסקי שליט"א אינו מגדיר את הנגיף הנוכחי כמגפה בהלכה. האם הרב יכול להסביר את כוונתו ביחס למגפה?

תשובה

שורש ג-פ, כולל, יגף, מגף, ועוד. ובאופן זה אין גדרו דין מגפה של כח של שורש ג-פ, שהוא שורש המגפה.

מלבד כך כבר כתבנו שיש צד שכיון שזהו בכל העולם יחדיו, נחשב מגפה, כי אין דנים כל עיר וכל מדינה, אלא דנים כל העולם יחדיו. ■

המשך בע"ה בשבוע הבא מהארכיון של שו"ת

נא לשמור על קדושת הגליון

להצטרפות לרשימת העלון | לכל ענייני העלון | לקחת חסות עבור עלון info@bilvavi.net

רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | books2270@gmail.com

ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בברכה בכתובת rav@bilvavi.net או בפקס: 03-548-0529 [תנאים לשליחת השאלות בפקס:

א. לציין את מספר הפקס שאליו תשלח התשובה. ב. לכתוב מספר פקס שזמין תמיד / או מספר התא-הקולי של הפקס